

החברה המרכזית לייצור משקאות קלים בע"מ

טלפון 03-6712222

תיבת דואר 555 בני-ברק

רחוב כהנמן 129

א. ארטפיס
יו"ר מועצת המנהלים

י"ב אייר, תשע"א
16 מאי, 2011

משרד ראש הממשלה	
הלשכה לפניות הציבור	
24-05-2011	
מס' נוז' 76510	מס' נוז' 100620

לכבוד
מר איל גבאי
מנכ"ל משרד ראש הממשלה
יו"ר הועדה להגברת התחרותיות במשק

מר גבאי נכבדי,

להלן עמדתי בכמה נקודות שהועלו בנושא זה.

השקעת חברות ריאליות בחב' פינסטיות

ההצעה ממליצה להפריד בעלות של תאגידים ריאליים מתאגידים פיננסיים ובעיקר מבנקים.

שלושה נימוקים עיקריים הושמעו לתמיכה בהפרדה:

1. זליגת מידע על מתחרים.
2. הפליה בהקצאות מימון.
3. חשש מהשפעה שלילית על חסינות הבנקים כתוצאה מהרעה העלולה לחול בפעילות ריאלית של הבעלים.

אתייחס לכל אחת מהנקודות:

1. טענה ראשונה:

א. התקינה והפרקטיקה הנוהגות בבנקים בק"ע אישור הלוואות, מרחיקות כבר היום לחלוטין את הבעלים מגישה לאינפורמציה כלכלית מפורטת ונקודתית ביחס למתחריהם.
רק מידע כזה יש בו כדי להזיק. מידע זה כאמור איננו עומד לרשות הבעלים בשום פנים ואופן כבר לפי הנהלים והתקנות המקובלים היום.
לכל היותר ייתכן שדירקטור שמונה ע"י בעלי השליטה יהיה נוכח בישיבת דירקטוריון או בועדת אשראי דירקטוריונית שבה נדונה בקשת המתחרה.

אלי גבאי מנכ"ל משרד רוהמ

החברה המרכזית לייצור משקאות קלים בע"מ

טלפון 03-6712222

תיבת דואר 555 בני-ברק

רחוב כהנמן 129

הבקשה הכוללת פרטי הנתונים הכלכליים והמאזניים אינה מובאת כדרך של שגרה לרמה הדירקטוריונית.

פרטים מסוג זה נשמרים בסודיות מוחלטת ע"י האקזקיוטיבה ופקידי הבנק העוסקים באשראי.

ב. ככלל ניתן לומר, שמי שמתעניין באינפורמציה על מתחריו בייחוד אלה מקרב המגזר הציבורי, יכול להגיע לאינפורמציה זהה לזו הנמסרת לבנק ואף הרבה יותר, ממקורות מידע וחקירות העומדים לרשות כל אחד.

בפרוצדורות המקובלות היום קיימות "חומות סיניות" המפרידות בין בעלי שליטה לאינפורמציה הפרטנית והן נשמרות היטב.

ג. לסיכום:

אין לדעתי ערך ריאלי כלשהו בטענה זו. יהיה זה משגה לחולל מהפכה כלכלית ולגרום אילוצים קשים במכירת נכסים, בין ריאליים ובין פיננסיים על בסיס טענה זו.

2. הפליה בהקצאת מימון

א. בימים אלה נרתמו עיתונאים כלכליים רציניים לתזה האומרת כי אכן החברות הציבוריות הנסחרות בבורסה, משקלן אינו עולה על שליש בערך והן מעסיקות פחות מ-20% מכלל המועסקים במשק. מכאן שאין להם שליטה מהותית על הפעילות הכלכלית במשק. אך כאן מופנית תשומת ליבנו להיבט חשוב לדעת הכותב והוא משקלן המכריע של החברות האלה בצריכת מקורות המימון של המשק.

ראשית, טעות היא "לכרוך" את מקורות המימון של המשק בחבילה אחת. ישנם בנקים, ישנם קופות גמל ופנסיה, ישנן חברות ביטוח ומוסדות אשראי רבים אחרים.

אמת נכון הדבר, כי הבנקים אינם פועלים על פי עיקרון השוויון. הם פועלים על פי מבחני חוסן כלכלי של הלווה, תזרים מזומנים של עסקיו, איכות הניהול, המעמד בשוק ופרמטרים חשובים מסוג זה.

יתר על כן, דרישה קבועה של בנק ישראל תובעת דירוג הלווים על פי קריטריונים כלכליים וע"פ הרקורד שלהם כלוים בעבר. שוויון? באמת מוזר אף אחד לא חשב על זה.

ב. הקרנות הממלכתיות המיועדות לסיוע פיננסי לעסקים קטנים ממלאות את התפקיד הזה וכפי

החברה המרכזית לייצור משקאות קלים בע"מ

טלפון 03-6712222

תיבת דואר 555 בני-ברק

רחוב כהנמן 129

ששמעתי לאחרונה אף בהצלחה רבה, המוסדות הפיננסיים ובמיוחד הבנקים פועלים כפי שמציין הכתב הכלכלי בעזרת הון הנובע ברובו מכיסים של המפקידים. בנק המלווה כספים אלה אחריותו לגביהם היא מפליגה.

המבחן לשימוש אחראי והולם בהון הפועל בבנקים היא הפחתה מתמשכת בהפרשות לחובות אבודים ובעיתיים.

יש לזכור כי שם המשחק בבנקים הוא בראש ובראשונה **ביטחון** לא שוויון.

3. תאגידים ריאליים כבעלים

א. טענה נוספת שהושמעה והיו לה הדים גם בבנק ישראל נוגעת לסיכון, כביכול, הנובע מאחזקות של תאגידים ריאליים בבנקים. ההתייחסות היא להשפעה של עובדה זו על חסינות הבנק עצמו. בסיס הטענה הוא בכך שתאגיד ריאלי, חברה תעשייתית או מסחרית או קבלנית עלולה להיקלע לקשיים כלכליים בשוק שבו היא פועלת או כתוצאה ממדיניות השקעות או כשלי שוק שונים. מצב החברה, ישפיע ע"פ הנחה זו על הבנק שעל בעליו היא נמנית.

טענה זו ראויה להיבחן יותר ברצינות מכפי שהתייחסו אליה כמה חברי כנסת ואף עיתונאים כלכליים. יש לזכור כי בנק ישראל מקפיד מאוד בבדיקת החסינות הכלכלית, הרקע והמקום של מי שמבקש להיות בעל שליטה בבנק. הדרישות ההוניות הן מפליגות וכן, נדרשת הפרדה בין התאגיד המסוים הנמצא בבעלות הבעלים הריאלי שמחזיק במניות בנק לבין יתר עסקיו. בעלים של בנק איננו יכול לשעבד את מניות השליטה המוחזקות בידיו. בצירוף ליתר הדרישות שהוא חייב לעמוד בהן, הסיכון, שמצב עסקיו הריאליים ישפיע על חסינות הבנק, הוא אפסי.

ב. לפי דעתי, המצב הראוי הוא הפוך. ההשוואה בין בעלים בעלי עסקים ריאליים לבין בעלים אנשי פיננסים (ההנחה היא שהם גם בעלי הון נזיל). נוטה כיום לדעת הרגולטור לכיוון אנשי פיננסים "טהורים". לשם כך יש מי שסבור שכדאי גם לחולל רעידת אדמה, ולהכריח חוקתית מחזיקי בנקים מקרב בעלי הון ריאלי למכור את נכסם הריאלי אם ברצונם להיות בנקאים, או להיפך. למרבה הפלא העדפה כל שהיא נוטה כיום גם לכיוונם של פיננסיירים הפועלים בעיקר מחוץ לישראל.

החברה המרכזית לייצור משקאות קלים בע"מ

טלפון 03-6712222

תיבת דואר 555 בני-ברק

רחוב כהנמן 129

יש לזכור – אין שום חוק או אילוץ אחר שבכוחו לגרום לבעל הון פיננסי לשלוח את ידו לכיסו ולהזרים הון לבנק שלו, אם חלילה נקלע הבנק לקשיים בתחום דרישות הנזילות או בתחומי הלימות ההון. הזרמה זו תלויה לחלוטין ברצונו הטוב של הבעלים ובמניעיו האישיים. (והיו דברים מעולם).

המצב שונה לחלוטין ביחס לבעלי בנק המחזיקים בישראל פעילות ריאלית ענפה.

יש לזכור: הנכונות של בעל הון להפרד מכספו (לשם תמיכה בבנק שלו) אינה פונקציה של עומק כיסו, וגודל הונו.

היא תלויה בגורמים אחרים, ביניהם יש למנות מעורבות אישית בפעילות, מרכזיות ההשקעה מתוך סה"כ ההון שלו, תחזיותיו ארוכות הטווח ביחס להשקעתו וכו'. ובהחלט יש מקום לציין, ללא ציניות, גם את אפיו ואישיותו ומניעיו הציוניים.

כמו כן, לבעל הון הפועל בארץ יש רגישות גבוהה לשמו הטוב בשוק בו הוא פועל ובכלכלת ישראל בכלל. רגישות זאת נובעת מן העובדה שבעל תעשייה, חברת שרותים או כל עסק ריאלי אחר המשרת ציבור צרכנים רחב פשוט אינו יכול להרשות לעצמו כשל שיפגע בציבור משקיעים ומפקידים בבנק שלו. הרצון הטוב שהוא זקוק לו מצד ציבור הצרכנים הישראלי הוא תנאי להצלחתו ומשמש ערובה להזדהותו עם הבנק ולאחריותו האישית לעסקי הבנק שבבעלותו.

תמונת התחרות בין הבנקים בישראל: עזה וחריפה הרבה יותר מבעבר

בשנים האחרונות אנו עדים להתגברות רצינית ומשמעותית בתחרות בין הבנקים. תופעה זו, שהיא כמובן ברוכה מאוד מנקודת מבטם של הצרכנים-הלקוחות, מתרחשת חרף העובדה שבמבנה המערכת לא חל שינוי, והיא עדיין דואופולית באופיה, כששני הבנקים הגדולים מחזיקים יחדיו בנתח שוק של למעלה מ-60 אחוז.

התגברות התחרות מתבטאת במספר אופנים ותחומי פעילות:

1. גיוס לקוחות - המעבר בין בנקים. אם במשך שנים ארוכות התאפיינה המערכת הבנקאית בסטגנציה ובחוסר מוביליות מובהק, שבאו לביטוי במעבר שולי של פחות מ-2 אחוזים של הלקוחות בין הבנקים מדי שנה, הרי שבשנת 2010 חל שינוי משמעותי, ולפי בנק ישראל למעלה מ-6 אחוזים מהלקוחות נטשו את הבנק הקודם שלהם ועברו לבנק אחר. מזרחי-טפחות, שהשקיע בשנים האחרונות מאמץ מרוכז ומתמשך בתחום גיוס הלקוחות הגדיל את נתח השוק שלו (כפי שזה מתבטא בתחום האשראי בישראל) בלמעלה מחמישים אחוז בתוך חמש שנים לכדי כ-16% היום (כולל בנק יהב).

החברה המרכזית לייצור משקאות קלים בע"מ

טלפון 03-6712222

תיבת דואר 555 בני-ברק

רחוב כהנמן 129

2. גיוס לקוחות – הגדלת תקציבי הפרסום והשיווק. כל הבנקים, ללא יוצא מן הכלל, הגדילו בסדרי גודל משמעותיים את תקציבי הפרסום והשיווק, המיועדים למשוך אליהם לקוחות חדשים. (למשל במזרחי-טפחות גדלו תקציבים אלה פי 4 בתוך כחמש שנים!!) אם עד לפני שנתיים-שלוש הבנקים הקטנים-והבינוניים פעלו למשוך אליהם לקוחות מן הבנקים הגדולים בעוד שאלה האחרונים התרכזו במאמצי שימור, הרי בשנה האחרונה גם שני הבנקים הגדולים משקיעים מאמצים ניכרים בהגדלת מאגר הלקוחות שלהם. התוצאה, מנקודת המבט של הלקוח היא, הרבה יותר הצעות ערך מבעבר כשכל בנק מנסה להגדיר לעצמו אסטרטגיה וזהות שתבדל אותו מן האחרים (למשל: מזרחי-טפחות – חדשן, יציב ורווחי; הבינלאומי – יצירתי; לאומי – בנק דיגיטלי וכו'....).
3. משכנתאות. התחרות העזה בין הבנקים בתחום ההלוואות לדיור התגברה מאוד בשנתיים האחרונות, בד-בבד עם הגידול בהיקף הפעילות בשוק הנדל"ן למגורים. גם כאן התוצאה רצויה מאוד מבחינת הלקוחות, שמקבלים הצעות אטרקטיביות ביותר, לעיתים אף מסובסדות, וכל זאת כחלק ממאמצי הבנקים למשוך אליהם לקוחות נוספים שבהמשך הדרך ניתן יהיה להרחיב איתם פעילות גם לתחום המסחרי-קמעונאי. גם בנקים שבעבר "זנחו" את התחום דוגמת בנק הפועלים, החליטו לפני למעלה משנה לרכז מאמץ תחת הסיסמא: "משכנתא לוקחים בבית", על מנת להבטיח שלקוחות הבנק יבצעו גם את המשכנתא "בבית" – בבנק הפועלים.
4. כרטיסי אשראי. גם בתחום הזה התחרות בשנים האחרונות התעצמה כאשר במקרה הזה התחרות אינה רק בין הבנקים (או בין החברות שבבעלותן) אלא גם בין הכרטיסים הבנקאיים לאלה החוץ בנקאיים. התוצאה היא שהלקוחות "נשטפים" בהצעות ערך וקונים בכספם הרבה יותר מבעבר.
5. אשראי עסקי לתאגידים – האשראי לתאגידים הוא זירת התגוששות אלימה במיוחד בין הבנקים, ובמיוחד בין שני הגדולים. מרווח האשראי שעליו מדווחים הבנקים בתחום פעילות זה נמוך במיוחד ומעיד על התחרות העזה השוררת בתחום, תחרות שבעקבותיה נהנים התאגידים והחברות העסקיות בישראל מאשראי זמין וזול במיוחד.

מהאמור לעיל עולה תמונה ברורה של התרפת התחרות בין הבנקים בשנים האחרונות, תחרות ששיפרה מאוד את מצבם של הלקוחות.

החברה המרכזית לייצור משקאות קלים בע"מ

טלפון 03-6712222

תיבת דואר 555 בני-ברק

רחוב כהנמן 129

כמו כן עולה מן האמור לעיל כי מהשינויים המוצעים לא תמצא התחרות לטובת הצרכן נשכרת במאומה.
לעומת זאת נזקי ה"רפורמה" יהיו כבדים מאוד למשק כולו.

כמקובל – אשמח לענות על כל שאלה שתתעורר בהקשרים שנדונו.

בכבוד רב ובברכה,

מ. ורטהיים